

EURÓPSKA KOMISIA

V Bruseli 17. 4. 2012
COM(2012) 22 final/2

Corrigendum

Annule et remplace le document COM(2012) 22 final du 27.1.2012

Concerne toutes les langues - point 2.2 et point 4.1.6.

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE A
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNE MU VÝBORU**

Obchod, rast a rozvoj

Prispôsobovanie obchodnej a investičnej politiky potrebám krajín v najväčšej núdzi

{SEC(2012) 87 final}

OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE A HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU

Obchod, rast a rozvoj

Prispôsobovanie obchodnej a investičnej politiky potrebám krajín v najväčšej núdzi

1. ÚČEL

Počas posledného desaťročia nastali v svetovom hospodárstve dramatické zmeny, s hlbokými dôsledkami pre obchodnú, investičnú a rozvojovú politiku. Historicky nízke clá a reorganizácia medzinárodného obchodu v rámci globálneho dodávateľského reťazca spôsobujú čoraz väčší posun ťažiska obchodnej politiky do oblasti regulačných otázok a inej necolnej problematiky („behind-the border-issues“). Rozvojové krajiny prešli radikálnymi zmenami. Niektorým z nich, ako napr. Číne, Indii a Brazílii, sa podarilo využiť výhody otvorených a čoraz viac integrovaných svetových trhov a v súčasnosti patria medzi najväčšie a najkonkurencieschopnejšie svetové ekonomiky, zatiaľ čo ostatné krajiny naďalej zaostávajú a hrozí im ďalšia marginalizácia. Osobitne to platí pre najmenej rozvinuté krajiny (NRK), hlavne v Afrike, ktoré naďalej stoja pred mnohými ťažkosťami a majú najďalej k dosiahnutiu miléniových rozvojových cieľov.

V dôsledku toho pojem „rozvojové krajiny“ ako označenie skupiny krajín stráca svoje opodstatnenie a obchodná, investičná a rozvojová politika sa teraz musí prispôbiť tejto skutočnosti. Nič sa však nemení na naliehavosti otázky rozvoja a osobitnej úlohy, ktorú pre rozvoj zohráva obchod. Európska únia má osobitnú zodpovednosť, keďže je to najväčšia svetová obchodná veľmoc, najväčší obchodný partner mnohých NRK a iných krajín s nízkymi príjmami alebo nižšími strednými príjmami, ako aj najväčší svetový poskytovateľ rozvojovej pomoci (vrátane programov súvisiacich s obchodom).

Popri oznámení o obchode, raste a svetových záležitostiach z roku 2010¹, toto oznámenie aktualizuje oznámenie o obchode a rozvoji z roku 2002², s cieľom poukázať na zmeny v ekonomickej situácii, zvážiť ako EÚ plnila svoje záväzky a načrtnúť smer, ktorým by sa na rozvoj orientovaná obchodná a investičná politika EÚ mala vydať v nadchádzajúcom desaťročí. Zatiaľ čo sa v tomto oznámení potvrdzujú hlavné zásady stanovené v roku 2002, zdôrazňuje sa v ňom potreba čoraz viac rozlišovať medzi rozvojovými krajinami s cieľom zamerať sa na tie z nich, ktoré sú v najväčšej núdzi, ako aj zlepšiť účinnosť našich nástrojov. Tiež sa v ňom zdôrazňuje potreba, aby naše partnerské rozvojové krajiny pristúpili k vykonaniu domácich reforiem a aby sa ďalšie rozvinuté a rýchlo sa rozvíjajúce ekonomiky pridali k našim iniciatívam na otvorenie trhov pre krajiny v najväčšej núdzi.

Toto oznámenie obsahuje návrhy konkrétnych spôsobov, ako zvýšiť synergie medzi obchodnou a rozvojovou politikou. Účinná obchodná politika má rozhodujúci

¹ „Obchod, rast a svetové záležitosti: Obchodná politika ako hlavná súčasť stratégie Európa 2020“, KOM (2010) 612, 9.11.2010

² „Obchod a rozvoj: pomoc rozvojovým krajinám využívať výhody z obchodu“, KOM (2002) 513, 18.9.2002.

význam pri zvyšovaní rastu a pracovných miest v Európe aj za jej hranicami a pri podpore hodnôt a záujmov EÚ vo svete. Môže to byť tiež silný motor rozvoja, v súlade so zásadou EÚ týkajúcou sa koherencie rozvojovej politiky³. Účinná rozvojová politika má podstatný význam pre vytváranie lepších podmienok pre obchod a investície v rozvojových krajinách ako aj pre zabezpečenie spravodlivého rozdelenia z nich vyplývajúcich prínosov na účely odstránenia chudoby. Oznámenie „Program zmeny“⁴ znamená prísľub väčšej podpory pri posilňovaní podnikateľského prostredia, presadzovaní regionálnej integrácie a pomoci pri uchopení príležitostí, ktoré ponúka svetový trh, ako hnacia sila inkluzívneho rastu a trvalo udržateľného rozvoja. Európska únia sa riadi pri svojej vonkajšej činnosti svojimi základnými hodnotami, ktoré tvoria samotnú podstatu jej existencie, vrátane dodržiavania a podpory ľudských práv⁵.

2. MENIACI SA SVET

2.1. Veľké premeny v usporiadaní svetovej ekonomiky

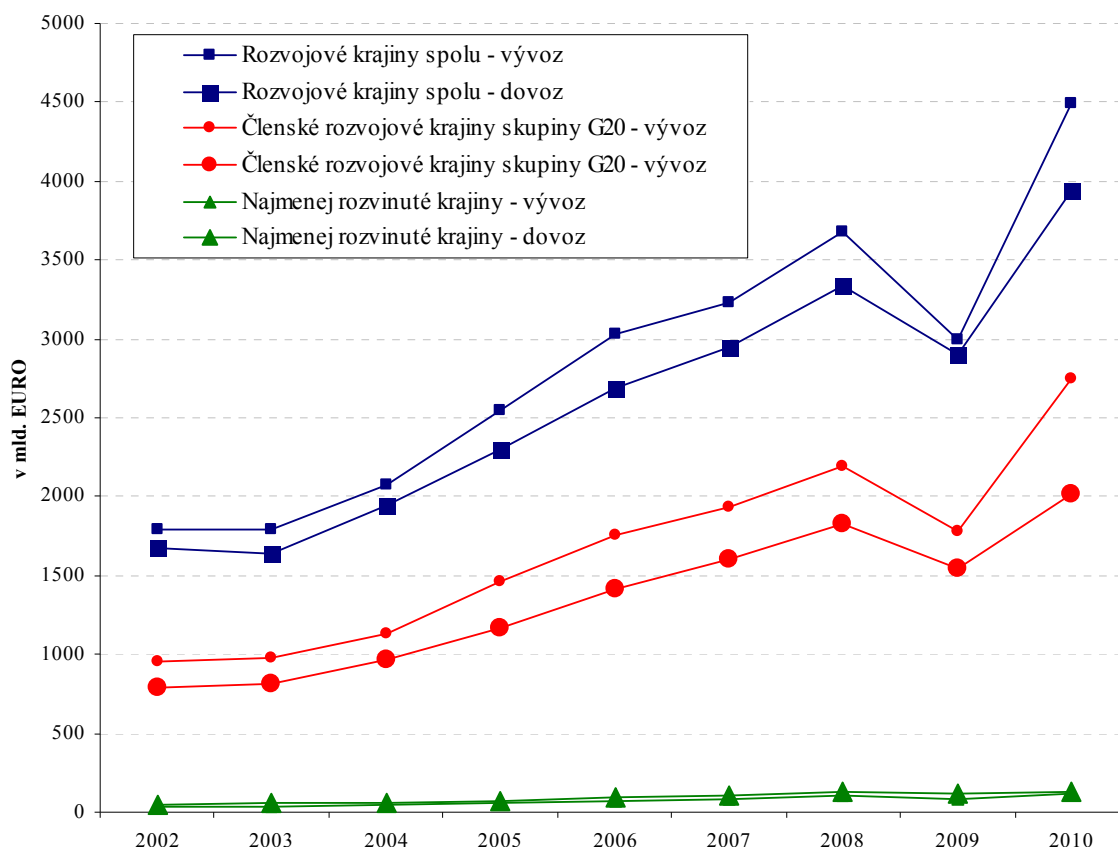
Svetová ekonomika sa mení nebývalou rýchlosťou. Mnohé krajiny úspešne využili potenciál otvoreného obchodného systému na zvýšenie svojho vývozu vyrábaného tovaru a služieb súvisiacich s tradičným vývozom komodít a tešia sa trvalej miere rastu HDP. Čína sa po EÚ stala druhým najväčším svetovým vývozcom a treťou najväčšou ekonomikou po EÚ a USA. India, Brazília a ďalšie rýchlo sa rozvíjajúce ekonomiky nasledujú ich príklad. Priťahujú priame zahraničné investície (PZI) a samy sú teraz hlavnými globálnymi investormi. Rýchlo sa rozvíjajúce ekonomiky sú motorom svetového rastu a v medzinárodnom meradle sú uznávané ako dôležití ekonomickí a politickí aktéri. Posilňujú svoju prítomnosť v chudobnejších krajinách a svoje putá s týmito krajinami. Po prvý raz sa v nedávnej minulosti stalo, že na rozvojové krajiny ako celok pripadá viac ako polovica svetového obchodu. Globálna ekonomická a finančná kríza urýchlila presun hospodárskej sily z rozvinutých krajín smerom ku rýchlo sa rozvíjajúcim sa ekonomikám, ktoré sú teraz považované za súčasť riešenia krízy.

³ Článok 208 Zmluvy o fungovaní Európskej únie vyžaduje, aby EÚ zohľadňovala ciele rozvojovej spolupráce, medzi ktorými je prvoradé odstránenie chudoby, pri uskutočňovaní politik, ktoré môžu ovplyvniť rozvojové krajiny.

⁴ „Zvyšovanie dosahu rozvojovej spolupráce EÚ: program zmeny“, KOM (2011) 637, 13.10.2011.

⁵ „Ľudské práva a demokracia v centre vonkajšej činnosti EÚ: smerom k účinnejšiemu prístupu“, KOM (2011) 886, 12.12.2011.

Obchodná výkonnosť rozvojových krajín

Zdroj: MMF

Hoci tieto zmeny pomohli stovkám miliónov ľudí dostať sa z chudoby, nie všetky rozvojové krajiny sa tešia z tohto pozitívneho vývoja. Najmä v prípade najmenej rozvinutých krajín (NRK) pokračoval proces ich marginalizácie⁶. Hoci v niektorých z nich došlo k významnému rastu HDP a obchodu, je to hlavne vďaka zvýšenému vývozu ropy a komodít, ktoré majú obmedzený vplyv na znižovanie chudoby. Mnohé NRK sa stali ešte viac závislé od niekoľkých vývozných produktov, najmä prvotných surovín⁷. Niektoré NRK, ako napríklad Bangladéš a Kambodža však predsa len zaznamenali pozitívny vývoj, ktorého hnacou silou je špecializácia na výrobu s nízkou technologickou náročnosťou, v prvom rade v oblasti textilu. Niektoré africké krajiny, ktoré nevyvážajú ropu/komodity, si tiež dobre počínali počas uplynulého desaťročia a dokonca v ich prípade došlo k expanzii služieb. Čiastočne v dôsledku programu stimulácie vývozu poľnohospodárskych produktov, akým je napr. káva, a cestovného ruchu, priemerný ročný nárast vývozu Rwandy od roku 2001 bol 19 %, pričom bol sprevádzaný vysokou mierou hospodárskeho rastu a sústavným zlepšovaním ukazovateľov ľudského rozvoja. Ďalším príkladom je Kapverdská republika, ktorá v roku 2007 postúpila z postavenia najmenej rozvinutej krajiny na úroveň krajiny s nižšími strednými príjmami, a to vďaka dobrému makroekonomickému riadeniu a spravovaniu vrátane postupného otvárania obchodu a integrácii do svetovej ekonomiky.

⁶ Spolu tieto krajiny predstavovali 0,6 % svetového HDP v roku 2010, pričom v roku 2000 to bolo 0,7 %.

⁷ V priemere viac než 75 % ich celkového vývozu tvoria tri vývozné produkty. V prípade 8 NRK je tento podiel viac ako 95 %.

Krajiny, ktoré predstavujú medzistupeň medzi NRK a rýchlo sa rozvíjajúcimi sa krajinami, dosahovali rôznu výkonnosť, najmä v súvislosti s rozsahom domácich reforiem a ich integráciou do svetovej ekonomiky.

2.2. Poučenia pre obchodnú a investičnú politiku orientovanú na rozvoj

Kľúčovým prvkom úspešných stratégií rastu a rozvoja bola otvorenosť obchodu. Žiadna krajina nebola nikdy schopná udržiavať dlhodobý rast bez integrácie do svetovej ekonomiky. Prístup na zahraničné trhy umožňuje väčšie úspory z rozsahu a špecializáciu, zatiaľ čo prístup k lacnejším a rôznorodejším vstupom vrátane efektívnejších služieb otvára nové výrobné možnosti. Priame zahraničné investície sa tiež stali podstatným faktorom prispievajúcim k ekonomickému rastu a vývoznjej výkonnosti (napr. zahraničné afiliácie predstavujú v súčasnosti 75 % čínskeho obchodu). Otvorenosť mobility ľudí môže prispieť k prenosom zručností a investícií do rozvojových krajín, osobitne ak zohľadníme úlohu spoločenstiev diaspór⁸.

Hoci je obchod nevyhnutnou podmienkou rozvoja, sám o sebe by však nestačil. Obchod môže podporovať rast a znižovanie chudoby, v závislosti od štruktúry ekonomiky, vhodného plánovania opatrení obchodnej liberalizácie a doplňujúcich politík. Domáce reformy majú podstatný význam pre rast, ktorého hnacou silou je obchod a investície. Prekážkou ekonomickej výkonnosti NRK je často nielen veľmi nízka miera diverzifikácie ich ekonomík a vývoznjej základne, nedostatočná infraštruktúra a služby alebo nedostatok zodpovedajúcich zručností, ale tiež politické faktory spojené s nekvalitným spravovaním, s korupciou a podvodmi, nedostatočnou ochranou ľudských práv a transparentnosťou, slabou administratívnou kapacitou, neefektívnou daňovou politikou a rozsiahlymi daňovými únikmi, nedostatočnými nástrojmi prerozdeľovania, slabými rámcami sociálnej a environmentálnej politiky, zraniteľnosťou voči nepriaznivým účinkom zmeny klímy, trvalo neudržateľným využívaním prírodných zdrojov, bezpečnostnými hrozbami a absenciou stability.

Dosiahnutie stavu, keď obchod vedie k rozvoju, si vyžaduje ďaleko viac ako len znižovanie cieľ. Moderné a prorožvojové obchodné politiky sa musia zaoberať komplexným radom otázok, od uľahčovania obchodu na miestnej a regionálnej úrovni až po technickú, sociálnu a environmentálnu reguláciu, dodržiavanie základných práv, investičné podporné opatrenia, ochrana práv duševného vlastníctva, regulácia služieb, politiky hospodárskej politiky a transparentnosť a prístup na trh pri verejnom obstarávaní. Pokrok v týchto otázkach môže zvýšiť transparentnosť, predvídateľnosť a zodpovednosť, ktoré majú podstatný význam pre inkluzívny rozvoj a zmierňovanie chudoby a ktoré nie je možné dosiahnuť len samotnými zníženiami cieľ. A napokon, sú potrebné aktívne politiky na minimalizáciu negatívnych účinkov otvorenia obchodu.

Rastúca rôznorodosť rozvojových krajín vyvoláva potrebu väčšieho rozlišovania pri tvorbe a vykonávaní politík EÚ. Rýchlo sa rozvíjajúce ekonomiky a chudobnejšie ekonomiky majú odlišné potenciály, potreby a ciele a to si vyžaduje odlišný politický prístup. Politika sa musí tvoriť starostlivo tak, aby odrážala rôzne situácie. Prednosť sa musí dať krajinám, ktoré by bez vonkajšej pomoci mali obmedzené šance na dlhodobý rast a trvalo udržateľný rozvoj, najmä NRK a ďalším krajinám v najväčšej núdzi, v súlade s navrhovanou

⁸ „Globálny prístup k migrácii a mobilite“, KOM (2011) 743, 18.11.2011 a návrh smernice o podmienkach vstupu a pobytu štátnych príslušníkov tretích krajín v rámci vnútropodnikového presunu, KOM (2010) 378, 13.7.2010.

rozvojovou politikou⁹. Súbežne s tým zintenzívňujeme naše záväzky voči rýchlo sa rozvíjajúcim ekonomikám, v súlade s tým, ako sa to uvádza v oznámení o obchode, raste a svetových záležitostiach z roku 2010. Povaha nášho vzájomného vzťahu sa však mení, keď ťažisko sa presúva z rozvoja viac na nové formy partnerstva založeného na vzájomných záujmoch a výhodách, ako aj na rovnomerné rozdelenie globálnej zodpovednosti¹⁰.

3. ČO SME DOTERAZ UROBILI

Oznámenie o obchode a rozvoji z roku 2002 obsahovalo záväzky udeliť rozvojovým krajinám väčší prístup na trh EÚ, poskytnúť zodpovedajúce financovanie pre pomoc súvisiacu s obchodom a urobiť z obchodu ústrednú časť rozvojových stratégií. Súčasťou týchto záväzkov bolo využívanie obchodných dohôd na podporu väčšieho prístupu na trh, na podporu regionálnej integrácie a na zlepšenie obchodných pravidiel na účely pomoci podpory rozvoja. Trh EÚ predstavuje najotvorenejší trh pre rozvojové krajiny. Ak vylúčime palivá, potom objem nášho dovozu z NRK je väčší ako je objem takého dovozu z NRK do USA, Kanady, Japonska a Číny spolu. Naše záväzky sme plnili, pričom sme často prevzali vedúcu úlohu na globálnej úrovni. Je však potrebný ďalší pokrok.

3.1. Inovatívne autonómne systémy

Zriadili sme dva nové preferenčné systémy ako súčasť všeobecného systému preferencií (ďalej len „VSP“) ¹¹:

- **Iniciatíva „Všetko okrem zbraní“ (Everything but arms, ďalej len „EBA“)** z roku 2001 bola radikálnym krokom, ktorým sa v plnej miere otvoril trh EÚ najmenej rozvinutým krajinám, a to pri nulovej colnej sadzbe a bez obmedzení v podobe kvót. Po desiatich rokoch sa EBA osvedčila ako účinný motor zvyšovania vývozu NRK na náš trh. Dovoz EÚ z NRK rástol viac ako 25 % rýchlejšie než dovoz z krajín, ktorým neboli poskytnuté preferenčné režimy (výborným príkladom je vývoz textilu z Bangladéša) ¹². Na druhej strane účinky na diverzifikáciu vývozu majú zmiešaný charakter. Miery využívania sa stále môžu zlepšovať. Konkurenčný tlak zo strany rozvinutejších partnerov využívajúcich preferenčné režimy (na ktorých pripadá viac ako 40 % preferenčného vývozu v rámci VSP) a narušenie preferencií zosilneli, čo naznačuje potrebu reformovať VSP (pozri 4.1.1.).
- **Systém VSP+ zriadený v roku 2006 je vysoko inovatívny nástroj obchodnej politiky EÚ v oblasti podpory trvalo udržateľného rozvoja, osobitne sa zameriavajúci na zraniteľné rozvojové krajiny.** Jeho dodatočné preferencie predstavujú silný stimul pre krajiny zaviazané plniť hlavné medzinárodné dohovory o ľudských právach, právach pracujúcich, ochrane životného prostredia a dobrej správe vecí verejných. V súčasnosti existuje 16 krajín využívajúcich výhody tohto systému ¹³, vďaka ktorému sa zvýšil ich vývoz do EÚ, čo malo primerané prínosy

⁹ KOM (2011) 637.

¹⁰ Závery Európskej rady, 16.9.2010.

¹¹ Samotný systém GSP bol prehodnotený v roku 2006 s cieľom zahrnúť do neho viac produktov, zjednodušiť pravidlá a zvýšiť predvídateľnosť. Reforma zvýšila objem vývozu krajín prijímajúcich pomoc a PZI v týchto krajinách a podporila diverzifikáciu vývozu mnohých krajín.

¹² CARIS, strednodobé vyhodnotenie GSP EÚ, 2010.

¹³ Arménsko, Azerbajdžan, Bolívia, Kapverdy, Kostarika, Ekvádor, Salvádor, Gruzínsko, Guatemala, Honduras, Mongolsko, Nikaragua, Panama, Paragvaj, Peru.

pre príjem takmer všetkých týchto krajín. Výzvu do budúcnosti predstavuje rozšírenie prístupových kritérií a stimulov a podpora monitorovania účinného plnenia hlavných medzinárodných dohovorov.

Taktiež sme vynaložili významné úsilie na uľahčenie využívania existujúcich preferenčných systémov:

- **Nové pravidlá pôvodu VSP platné od roku 2011¹⁴ sú reakciou na kritiku, že prísne pravidlá pôvodu bránia rozvojovým krajinám v plnej miere využívať preferencie EÚ.** Nové pravidlá sú jednoduchšie a ich dodržiavanie ľahšie. Ponúkajú rozšírené možnosti vyhľadávania, získavania a využívania zdrojov a nové príležitosti pre regionálnu a transregionálnu kumuláciu medzi krajinami. Najmenej rozvinuté krajiny využívajú ďalšie flexibility, ktoré idú za úroveň, ktorú ponúka väčšina ďalších rozvinutých krajín v ich vlastných systémoch podobných VSP. Zlepšené pravidlá boli tiež navrhnuté v rámci rokovaní o dohodách o hospodárskom partnerstve (ďalej len „DHP“) (pozri 3.3).
- **V roku 2004 Komisia zriadila poradenské centrum pre vývoz (Export Helpdesk)¹⁵. Ide o on-line službu pre potencionálnych vývozcov v rozvojových krajinách, ktorá informuje o praktických aspektoch získania prístupu na trh EÚ.** Táto služba poskytuje podrobné informácie o dovozných clách EÚ, pravidlách pôvodu, colných režimoch, technických požiadavkách atď. Predstavuje z celosvetového hľadiska jedinečný nástroj, pričom jeho využívanie v NRK by sa mohlo zvýšiť.

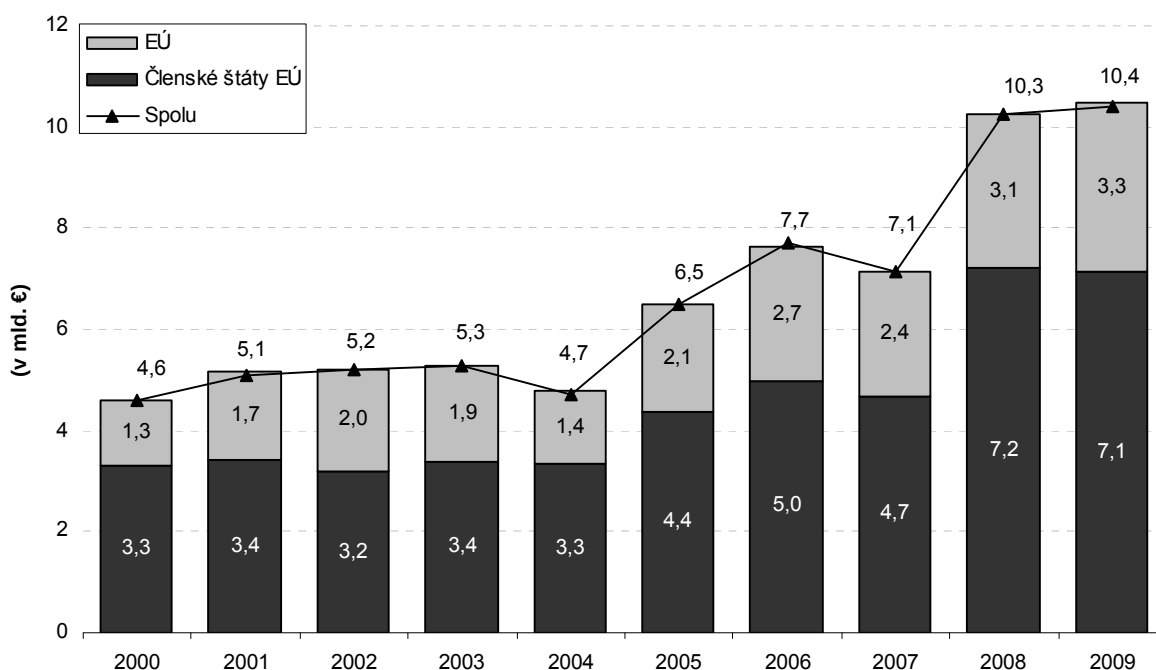
3.2. Na čele v oblasti pomoci obchodu

- **Európska únia a jej členské štáty sú na čele globálneho úsilia v oblasti pomoci obchodu (Aid for Trade, AfT), keď predstavujú viac ako tretinu globálnych tokov.** V roku 2007 prijala EÚ spolu so svojimi členskými štátmi spoločnú stratégiu. Zdvojnásobili sme naše úsilie, pričom v roku 2009 sme dosiahli sumu 10,5 miliardy EUR a tým sme prekonalí nami stanovené ciele. Viac než jedna tretina rozvojovej pomoci EÚ teraz podporuje potreby súvisiace s obchodom. Znepokojuje nás však, že NRK dostávajú len obmedzený podiel AfT (22 %). Pracovali sme na zvýšení účinnosti, a to prostredníctvom podporovania lepšieho vychádzania v ústrety obchodným príležitostiam, a to aj vďaka zvýšenej medzinárodnej súdržnosti a monitorovania, hoci uznávame, že aj v tejto oblasti je stále potrebný ďalší pokrok.

¹⁴ Nariadenie Rady (ES) č. 1063/2010, 18.11.2010.

¹⁵ www.exporthelp.europa.eu

Spoločná pomoc obchodu zo strany EÚ (EÚ a členské štáty EÚ)

3.3. Obnovenie bilaterálneho a regionálneho úsilia

Po Dohode z Cotonou sa začali v roku 2002 rokovania s africkými, karibskými a tichomorskými (AKT) krajinami s cieľom uzatvoriť dohody o hospodárskom partnerstve (DHP). So skupinou karibských štátov CARIFORUM bola podpísaná a dočasne sa uplatňuje komplexná regionálna DHP. Vyrokovali sme prechodné DHP s ďalšími krajinami a regiónmi, aby bola zabezpečená kontinuita obchodu s tovarom po roku 2007, ku koncu ktorého vyprší platnosť preferencií podľa dohody z Cotonou. V súčasnosti prebiehajú rokovania o rozšírených dohodách so všetkými regiónmi. Predtým, než dôjde k ratifikácii prechodných DHP, sa v decembri 2007¹⁶ prijali dočasné opatrenia. V septembri 2011 Komisia navrhla zachovať tieto dojednania o prístupe na trh po roku 2013 len pre tie krajiny, ktoré podnikajú potrebné kroky k ratifikácii príslušných DHP¹⁷.

V roku 2006 otvorilo oznámenie o globálnej Európe¹⁸ novú sériu rokovaní o dohodách o voľnom obchode (DVO) s rozvinutejšími krajinami a regiónmi. Rozhovory stále prebiehajú s Indiou a Mercosurom. Z dôvodu pomalého pokroku v rámci regionálneho prístupu v rokovaníach s ASEAN-om, rokovania v súčasnosti pokračujú bilaterálne so Singapurom a Malajziou. Tiež sme uzavreli rokovania o komplexných DHP s Peru, Kolumbiou, Strednou Amerikou a Ukrajinou.

Európska únia sa dôsledne usilovala o presadzovanie regionálnej spolupráce, osobitne ako prostriedok prekonávania nevýhod malých a rozdrobených trhov, zvýšenia príťažlivosti krajín pre PZI a stimulácie hospodárskeho rastu. Naše dohody so Strednou Amerikou a zoskupením CARIFORUM výrazne podporili regionálne integračné procesy, avšak uvedomili sme si potrebu pozmeniť náš prístup v prípade nedostatočnej politickej vôle

¹⁶ Nariadenie Rady (ES) č. 1528/2007, 20.12.2007.

¹⁷ KOM (2011) 598, 30.9.2011.

¹⁸ „Globálna Európa: svetová konkurencia“ – KOM (2006) 567, 4.10.2006.

alebo regionálnej kapacity. V niektorých prípadoch musíme pokračovať na bilaterálnom základe, ktorý predstavuje medzistupeň k dlhodobejšiemu cieľu regionálnych dohôd, spôsobom, ktorý nebráni ďalším regionálnym partnerom pripojiť sa k dohodám v momente, keď budú pripravení. Významnú časť finančných prostriedkov sme použili na regionálnu integráciu, hoci často to nevedlo k splneniu očakávaní. Hlavným problémom je obmedzená kapacita regionálnych organizácií formulovať návrhy projektov, ktoré sú uskutočniteľné a majú podporu ich členov.

3.4. Zmiešaný globálny obraz

Európska únia zohrala podstatnú úlohu pri otvorení dauhaského kola multilaterálnych obchodných rokovaní v roku 2001. Ani po desiatich rokoch rokovaní sa však nepodarilo dosiahnuť dohodu. Dokonca ani prechodná dohoda o balíku opatrení pre najchudobnejšie krajiny nebude zrejme dosiahnutá. Vynaložili sme značné úsilie o dosiahnutie pokroku v rokovaniach vrátane predloženia bezprecedentných ponúk obsahujúcich významné výhody rozvojovým krajinám, či už pokiaľ ide o prístup na trh alebo pravidlá týkajúce sa poľnohospodárskych dotácií. Opakovane sme predložili kompromisné návrhy. Štrukturálne problémy spolu s nedostatkom angažovanosti niektorých členov WTO však viedli k tomu, že nebolo možné dosiahnuť dohodu o kľúčových parametroch.

Závazok zo začiatku globálnej hospodárskej a finančnej krízy, ktorý EÚ dôrazne bránila, a to zdržať sa protekcionizmu, zaznamenal väčší úspech, hoci stále je potrebná ostražitosť¹⁹. Európska únia tiež podporovala integráciu niekoľkých rozvojových krajín do WTO (napr. nedávno takými krajinami boli Samoa a Vanuatu).

4. ÚLOHY PRE ĎALŠIE DESAŤROČIE

Na základe nedávnych úspechov a úsilia, ale tiež poučenia zo skúsenosti, keď dosiahnutý pokrok nezodpovedal očakávaniam, EÚ zintenzívni úsilie o pomoc krajinám v najväčšej núdzi pri využívaní výhod čoraz viac integrujúcich sa svetových trhov. Takýto úspech však bude v prvom rade závisieť od vlastnej zodpovednosti a pripravenosti rozvojových krajín uskutočniť nutné domáce reformy. Na multilaterálnej úrovni je ešte treba mnohé vykonať, kde sa k nášmu úsiliu v prospech krajín v najväčšej núdzi musia ešte pridať so svojim zodpovedajúcim úsilím ďalšie veľké obchodné mocnosti.

4.1. Čo môže ponúknuť Európa

Európska únia musí zamerať svoje úsilie na najchudobnejšie a najzraniteľnejšie krajiny a zabezpečiť, aby bolo toto úsilie prispôbené potrebám a obmedzeniam týchto krajín, a súčasne zabezpečovať súdržnosť a komplementárnosť medzi obchodnou politikou, rozvojovou politikou a politikami týkajúcimi sa ďalších oblastí.

4.1.1. Zameranejšie preferencie

Komisia navrhla reformu systému VSP s cieľom zabezpečiť, aby zodpovedajúce preferencie boli prínosom pre tie krajiny, ktoré sú v najväčšej núdzi²⁰. Pri preskúmaní sa zohľadňujú

¹⁹ Pozri ôsmu správu EÚ o opatreniach s možným obmedzujúcim účinkom na obchod (október 2010 – september 2011): http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2011/october/tradoc_148288.pdf

²⁰ KOM (2011) 241, 10.5.2011.

zväčšujúce sa rozdiely medzi rozvojovými krajinami a ich rozdielnymi potrebami, a navrhuje sa preskúmanie kritérií oprávnenosti a mechanizmov odstupňovania, aby sa zabezpečilo, že vlastne len NRK a krajiny s nízkymi a nižšími strednými príjmami môžu využívať výhody systému v sektoroch, v ktorých je potrebná pomoc. Zvýši sa tiež predvídateľnosť pre hospodárske subjekty, a to vďaka otvorenosti systému a transparentnejším procedurálnym krokom pre nutné prispôsobenia s primeranými prechodnými lehotami.

Balík na podporu obchodu pre malé subjekty v rozvojových krajinách

Malé podniky tvoria základ ekonomiky mnohých rozvojových krajín, osobitne rozsiahly neformálny sektor, a čelia neprimeraným ťažkostiam v dôsledku komplikovaných administratívnych postupov, ako aj nedostatku informácií, odbornej prípravy, prepojení alebo prístupu k finančným prostriedkom. S cieľom riešiť tieto obavy sa zvažia tieto iniciatívy:

- **Rozšíriť praktické informácie o obchodných politikách a informácie o trhu.** Ako doplnok k Export Helpdesku EÚ podporíme multilaterálnu iniciatívu zameranú na transparentnosť v obchode, aby sa poskytovali podobné informácie o všetkých trhoch. Toto je obzvlášť užitočné pre obchod medzi krajinami juhu a regionálny obchod.
- **Uľahčiť používanie nástrojov duševného vlastníctva malými výrobcami a poľnohospodármi,** s cieľom pomôcť im maximalizovať hospodársku hodnotu svojho tovaru prostredníctvom rozvoja a ochrany totožnosti a kvality produktu, využívania ochranných známk, chránených zemepisných označení a vzorov²¹.
- **Odborne pripravovať siete diaspór malých obchodníkov cudzieho pôvodu vykonávajúcich činnosť v EÚ** (napr. o obchodných postupoch, normách, prístupe k finančným prostriedkom) s cieľom pozitívne prispieť k rozvoju v ich krajinách pôvodu.
- **Podporovať dialóg s malými a strednými podnikmi** rámci Fóra o financovaní MSP v Afrike zriadeného v roku 2011 a memoranda o porozumení podpísaného s Komisiou Africkej únie 30. novembra 2011.
- **Uľahčiť prístup k financovaniu malých vývozcov/obchodníkov z rozvojových krajín.** Sme pripravení podporiť prácu medzinárodných finančných inštitúcií v tejto oblasti, ako aj preskúmanie potrieb, ktoré skupina krajín G20 vykonáva v krajinách s nízkymi príjmami²².
- **Rozšíriť zjednodušený postup pre získanie dôkazu o pôvode.** Obchodné preferencie sa relatívne menej využívajú v prípade malých transakcií, čiastočne v dôsledku pomeru medzi vysokými nákladmi a prínosom pri získavaní osvedčenia o pôvode. Reforma pravidiel pôvodu VSP z roku 2011 umožňuje zjednodušený postup založený na vlastnom osvedčovaní v prípade všetkých zásielok, založený

²¹ Pozri nadchádzajúce oznámenie Komisie „Stratégia na ochranu a presadzovanie práv duševného vlastníctva v tretích krajinách“.

²² Samit skupiny krajín G20 v Cannes – Záverečné vyhlásenie, „Budovanie našej spoločnej budúcnosti: obnovené spoločné kroky v prospech všetkých“, 4.11.2011.

na predchádzajúcej registrácii vykonanej vývozcom. Ak bude tento systém dobre fungovať, zväčšime, že sa rozšíri aj na iné preferenčné dojednania.

- **Podporovať účasť malých podnikov v systémoch obchodu, ktoré zabezpečujú pridanú hodnotu pre výrobcov vrátane tých, ktorí reagujú na kritériá trvalej udržateľnosti** (napr. spravodlivý, etický alebo ekologický obchod) a zemepisného pôvodu pri rozvojovej spolupráci s tretími krajinami. Toto môže pre výrobcov predstavovať účinný spôsob, ako odlišiť ich produkt od iných produktov, mať silnejšiu rokovaciu pozíciu v súvislosti s týmito produktmi a dosiahnuť vyššie ceny.

4.1.2. Lepšie zacielená pomoc obchodu

Nadalej budeme podporovať rozvojové krajiny, aby do svojich rozvojových stratégií zahrňali obchod. V tejto súvislosti môže pomoc obchodu zohrávať dôležitú úlohu, pričom budeme pokračovať v našom úsilí o ďalšie zlepšovanie jej plánovania a vykonávania.

- **Zlepšiť komplementárnosť medzi obchodnou a rozvojovou politikou:** Ak opatrenia obchodnej politiky vytvoria zvýšené príležitosti pre naše partnerské rozvojové krajiny (napr. DHP, nový SVP, nové pravidlá pôvodu), budeme pripravený ponúknuť pomoc obchodu, aby sme im pomohli využívať tieto príležitosti. Nástroje akými sú napríklad sektorové programy alebo rozpočtová podpora by mohli byť prospešné pre hospodárske reformy, ktoré sú potrebné na využitie príležitostí, ktoré ponúka obchod a investície²³. Popri geografických programoch by sa mohli využívať nové tematické programy ako programy sprevádzajúce nové obchodné príležitosti²⁴.
- **Zameriavať sa na najmenej rozvinuté krajiny.** Mali by sme udržiavať účinnú podporu posilňovania kapacít identifikácie, stanovenia priorít a vykonávania pomoci obchodu, opierajúc sa o rozšírený integrovaný rámec fungujúci na základe viacerých darcov, a ktorý podporuje NRK pri rozvoji obchodu.
- **Zameriavať sa na malé hospodárske subjekty.** Mali by sme zabezpečiť primeraný prístup k pomoci obchodu pre malé hospodárske subjekty vrátane vidieckych drobných poľnohospodárov, aby sa uľahčila ich účasť na vonkajších trhoch.
- **Zintenzívniť hospodárske partnerstvá, dialóg o otázkach regulácie a podnikateľskú spoluprácu.** Výmeny skúseností EÚ môže pomôcť našim partnerským krajinám uskutočňovať ich domáce reformy (pozri 4.2) a získať prístup na trh EÚ. Nový nástroj partnerstva, ktorý Komisia navrhla, môže podporovať takéto iniciatívy osobitne v rýchlo sa rozvíjajúcich ekonomikách a pomáhať pri podpore nových foriem spolupráce v krajinách, ktorí zlepšili svoju situáciu vďaka bilaterálnej rozvojovej pomoci.

²³ „Budúci prístup k rozpočtovej podpore EÚ pre tretie krajiny“, KOM (2011) 638, 13.10.2011.

²⁴ Tematický program pre „svetové verejné statky a výzvy“ nástroja financovania rozvojovej spolupráce, ktorý Komisia navrhla v „Globálna Európa: Nový prístup k financovaniu vonkajšej činnosti EÚ“, KOM (2011) 865, 7.12.2011 predpokladá, okrem iného, podporu vymedzenia a vykonávania obchodných politík a dohôd, pomoc pri začleňovaní sa do mnohostranného obchodného systému, podporu investičných vzťahov medzi EÚ a partnerskými krajinami a regiónmi.

- **Preskúmať náš prístup k podpore regionálnej integrácie.** Mali by sme pokračovať v zameriavaní sa na budovanie kapacít regionálnych a celoštátnych administratív zodpovedných za integráciu, zároveň sa však v rámci nášho politického dialógu s rozvojovými krajinami strategickejšie zaoberať riešením týchto otázok. Osobitné regionálne programy pomoci obchodu by sa mohli tvoriť s cieľom uľahčiť obchod a prepojenosť. Ak regionálne organizácie podnikajú kroky na zefektívnenie svojho zloženia v snahe lepšie reagovať na ekonomické a politické pomery, sme pripravení podporovať ich.
- **Pripravovať ľudí na zmenu:** Politiky súvisiace so zručnosťami a vzdelaním, právami pracujúcich a sociálnou ochranou sú obzvlášť dôležité pre najchudobnejšie a najzraniteľnejšie skupiny obyvateľstva vrátane žien a detí, najmä v súvislosti s obchodnými reformami. Tento rozmer preto musí byť v plnej miere integrovaný do rozvojovej spolupráce EÚ, v súlade s jej nepretržitou podporou dôstojnej práce, ľudských práv a sociálnej ochrany²⁵.
- **Zlepšiť účinnosť pomoci:** Vykonávanie pomoci obchodu by malo dodržiavať zásady a záväzky dohodnuté na fórach na vysokej úrovni o účinnosti pomoci²⁶. V súlade s tým, čo bolo dohodnuté na fóre v Pusane, pomoc obchodu by sa mala zamerať na výsledky a vplyv, na budovanie výrobných kapacít, pomoc riešiť zlyhania trhu, posilnenie prístupu na kapitálové trhy a na podporu prístupov, ktoré zmiernia riziká ohrozujúce subjekty súkromného sektora. Podstatný význam má lepšia koordinácia medzi darcami z EÚ. Zlepšenie spolupráce s tradičnými darcami, ktorí nie sú z EÚ alebo s darcami z rýchlo sa rozvíjajúcich krajín bude tiež potrebná. V súlade s tým, čo bolo dohodnuté v Pusane, sa budeme zameriavať na plnenie záväzkov na úrovni krajín a budeme podporovať nové inkluzívne globálne partnerstvo pre účinný rozvoj spolupráce²⁷.

4.1.3. Komplementárne nástroje zvýšenia priamych zahraničných investícií

Kým objem PZI v rozvojových krajinách a z rozvojových krajín v posledných desiatich rokoch vzrástol, PZI sa vo veľkej miere vyhli krajinám v najväčšej núdzi vzhľadom na zlý hospodársky výhľad a nepriaznivé investičné podmienky. Investori potrebujú stabilné, transparentné a predvídateľné regulačné rámce. Európska únia môže pomôcť zlepšiť podnikateľské prostredie prostredníctvom pomoci obchodu a radu nástrojov súvisiacich s PZI, ktoré teraz rozšírila Lisabonská zmluva, ktorá zaradila investície do rámca obchodnej politiky EÚ, v ktorej má EÚ výlučnú právomoc²⁸.

- **Ustanovenia v dohodách o voľnom obchode, ktoré uzatvorila EÚ, poskytujú investorom väčšiu právnu istotu,** pokiaľ ide o prístup na trh a podmienky, za ktorých majú povolené vykonávať svoju činnosť. Zahŕňame aj sektory (napr. telekomunikácie, doprava, bankovníctvo, energetika, environmentálne služby, stavebníctvo a distribúcia), ktoré pomáhajú budovať priaznivé prostredie pre podnikanie a rozvoj infraštruktúry. Európska únia prejavuje pri týchto

²⁵ KOM (2011) 637.

²⁶ Rím 2003, Paríž 2005, Akkra 2008, Pusan 2011.

²⁷ Pusanské partnerstvo pre účinnú rozvojovú spoluprácu, štvrté Fórum na vysokej úrovni o účinnosti pomoci, Pusan, Kórejská republika, 29.11.2011-1.12.2011.

²⁸ Komisia vo svojom oznámení „Na ceste ku komplexnej európskej politike v oblasti medzinárodných investícií“, KOM (2010) 343, 7.7.2010, načrtla ciele budúcej investičnej politiky EÚ.

rokovaníach flexibilitu a citlivosť na potreby našich partnerov: rokovania sa týkajú len výslovne uvedených sektorov, a právo krajín regulovať a uložiť obmedzenia a reštrikcie je zachované.

- **Ochrana investícií, ktorú poskytujú bilaterálne investičné zmluvy (BIZ), môže tiež zvýšiť potenciál PZI**, keďže takáto ochrana poskytuje ďalšie záruky a zvyšuje právnu istotu pre investorov. Členské štáty EÚ už uzatvorili veľké množstvo bilaterálnych investičných zmlúv s rozvojovými krajinami. Máme v úmysle postupne vykonávať dohody o ochrane investícií na úrovni EÚ, či už v rámci prebiehajúcich rokovaní o dohodách o voľnom obchode alebo ako samostatné dohody. Sme pripravení skúmať žiadosti partnerských rozvojových krajín, ktoré majú záujem o túto možnosť.
- **Kombinované mechanizmy EÚ je možné využiť na mobilizáciu domácich a zahraničných investícií v rozvojových krajinách**²⁹. Granty by sa kombinovali napríklad s úvermi alebo rizikovým kapitálom s cieľom podporovať finančnú životaschopnosť strategických investícií. Budeme sa zameriavať na dosiahnutie vyššieho podielu pomoci poskytovanej prostredníctvom takýchto inovatívnych finančných nástrojov v rámci nových finančných nástrojov, ktoré sú zahrnuté do pôsobnosti viacročného finančného rámca na obdobie 2014 – 2020³⁰. Použitie takýchto finančných nástrojov sa bude posudzovať od prípadu k prípadu v krajinách, v ktorých je krehká udržateľnosť dlhu. Medzi ostatné nástroje, o ktorých sa bude uvažovať, budú okrem iných patriť záruky, súkromný kapitál a verejno-súkromné partnerstvá. Bude vyvíjané úsilie o spoluprácu s Európskou investičnou bankou a agentúrami členských štátov alebo ďalšími agentúrami na financovanie rozvoja. Je tiež potrebná väčšia súdržnosť s obchodnými a investičnými dohodami.

4.1.4. Komplexné a upravované dvojstranné/regionálne dohody

V zmysle programu Globálna Európa³¹, **sa budeme snažiť o uzatvorenie komplexných dohôd o voľnom obchode a budeme aj naďalej zohľadňovať úroveň rozvoja našich partnerov**, pričom budeme uplatňovať pružné prístupy prispôbené ich potrebám a kapacitám každej krajiny.

Budeme sa snažiť uzavrieť rokovania o DHP so všetkými zainteresovanými krajinami a regiónmi AKT, v súlade s cieľmi dohody z Cotonou podporovať hlbšiu regionálnu integráciu, modernizovať naše hospodárske vzťahy a využívať obchod na zvyšovanie hospodárskeho rastu. Čas má zásadný význam pre to, aby sa hospodárskym subjektom konečne poskytovala istota a predvídateľnosť. Čím skôr sa takéto dohody uzatvoria, tým skôr začnú prinášať úžitok v oblasti rozvoja³². Ak sa krajiny AKT tak rozhodnú, DHP budú zahŕňať záväzky týkajúce sa služieb, investícií a oblastí súvisiacich s obchodom, ktoré boli identifikované v dohode z Cotonou ako dôležité hnacie sily rastu. Ak sa komplexné a regionálne dohody ukážu ako nedosiahnuteľné, je možné zaviesť dohody premenlivej štruktúry alebo viacrýchlostné dohody. Potvrdzujeme našu ponuku voľného prístupu na trh EÚ a vylepšených pravidiel pôvodu pre tie krajiny AKT, ktorým boli v minulosti udelené

²⁹ Napríklad trustový fond EÚ pre infraštruktúru v Afrike, investičný nástroj európskej susedskej politiky, investičný nástroj pre Latinskú Ameriku a investičný nástroj pre Strednú Áziu.

³⁰ KOM (2011) 865.

³¹ KOM (2006) 567, 4.10.2006.

³² Po tom, ako štáty AKT uzavrujú DHP, ostatné krajiny AKT môžu, samozrejme, usilovať o pristúpenie.

obchodné preferencie podľa dohody z Cotonou, zatiaľ čo krajiny AKT uskutočnia čiastočnú a postupnú liberalizáciu. Predložili sme pragmatické riešenia pretrvávajúcich prekážok pri rokovaní a sme pripravení ešte detailnejšie tieto riešenia upresniť, pričom sa riadime základnou zásadou, že výsledné DHP musia plniť víziu dohody z Cotonou o podpore rozvoja v krajinách a regiónoch AKT. Krajiny, ktoré nie sú pripravené prevziať záväzky podľa obchodných dohôd zlučiteľných s WTO sa môžu rozhodnúť, že budú využívať výhody VSP, ak budú na to spĺňať kritériá oprávnenosti. Takáto možnosť by však neponúkala rovnaký rozvojový potenciál ako dohody o hospodárskom partnerstve, a to najmä pokiaľ ide o regionálnu integráciu, posilnené investície a zlepšené podnikateľské prostredie.

Európska únia v reakcii na arabskú jar tiež oznámila partnerstvo pre demokraciu a spoločnú prosperitu, ktoré ide ďaleko za hranice toho, čo predstavuje prístup na trh, s cieľom ďalej prehĺbiť integráciu s krajinami južného Stredozemia a podporovať ľudské práva, dobrú správu vecí verejných a demokratické reformy³³. Otvoríme rokovania o rozsiahlych a komplexných dohodách o voľnom obchode s Egyptom, Tuniskom, Jordánskom a Marokom. Budeme takisto budovať užšie obchodné väzby s Arménskom, Gruzínskom a Moldavskom, pokiaľ ide o náš východný susedný región. Konečným cieľom je pomôcť vytvoriť oblasť spoločnej prosperity, ponúkajúcu krajinám v oboch regiónoch možnosť zapojiť sa do vnútorného trhu EÚ, keď na to budú splnené podmienky³⁴.

4.1.5. Obchodný program založený na hodnotách s cieľom podporovať trvalo udržateľný rozvoj

Jedným z hlavných cieľov EÚ je zabezpečiť, aby bol hospodársky rast a rozvoj sprevádzaný sociálnou spravodlivosťou vrátane kľúčových pracovných noriem a trvalo udržateľných environmentálnych praktík vrátane prostredníctvom vonkajších politík. Takéto úsilie je osobitne dôležité v kontexte rozvoja, pri ktorom krajiny stoja pred dôležitými výzvami.

Systém VSP+ je hlavným nástrojom obchodnej politiky EÚ, ktorým sa podporuje trvalo udržateľný rozvoj a dobrá správa vecí verejných v rozvojových krajinách. Komisia navrhla zatráktívniť tento systém tým, že sa odstráni odstupňovanie príjemcov výhod systému, uvoľnia sa hospodárske kritériá pre prístup k výhodám systému a krajinám sa umožní podať žiadosť o prístup kedykoľvek. Zároveň sa posilnia mechanizmy monitorovania a vystúpenia, aby sa zabezpečilo účinné vykonávanie záväzkov, ktoré prevzali krajiny využívajúce výhody systému.

Nedávne dohody o voľnom obchode, ktoré EÚ uzatvorila, systematicky zahŕňajú ustanovenia o obchode a udržateľnom rozvoji. Cieľom je zapojiť partnerské krajiny do procesu spolupráce s účasťou občianskej spoločnosti, ako aj posilniť dodržiavanie vnútroštátnych a medzinárodných pracovných a environmentálnych noriem. Ustanovenia umožňujú aj nezávislé a nestranné preskúmanie. Po nadobudnutí platnosti týchto dohôd budeme musieť zabezpečiť, aby sa tieto mechanizmy účinne využívali a poskytovali primeranú podporu v našej rozvojovej spolupráci.

Zaviazali sme sa k lepšiemu posudzovaniu vplyvu obchodných iniciatív na EÚ a jej obchodných partnerov vrátane rozvojových krajín³⁵. Zabezpečíme, aby analýzy

³³ „Partnerstvo pre demokraciu a spoločnú prosperitu s južným Stredozemím“, KOM (2011) 200, 8.3.2011.

³⁴ „Nová reakcia na meniace sa susedstvo“, KOM (2011) 303, 25.5.2011.

³⁵ KOM (2010) 612.

uskutočňované počas tvorby novej politiky (posúdenia vplyvu), či už v štádiu rokovania o dohode (posúdenia vplyvu na trvalú udržateľnosť) alebo v štádiu vykonávania dohody (analýzy ex-post), sa zaoberali všetkými významnými hospodárskymi, sociálnymi, ľudskými právami a vplyvom na životné prostredie, a opierali sa o široké konzultácie s príslušnými zainteresovanými stranami. Takéto analýzy by mali pomôcť navrhnuť sprievodné opatrenia pomoci obchodu.

Prijali sme opatrenia na podporu trvalo udržateľného spravovania niektorých kľúčových prírodných zdrojov, akými sú napríklad drevo a ryby, ktoré sa v rámci obchodu dovážajú do EÚ³⁶. Budeme pomáhať našim rozvojovým partnerom pri vykonávaní týchto systémov, aby čo najefektívnejšie využili svoj potenciál pre trvalo udržateľný rast. Takisto budeme spolupracovať s ostatnými krajinami, ktoré predstavujú dôležité trhy pre prírodné zdroje, s cieľom presadzovať podobné normy.

Budeme presadzovať odstraňovanie colných a necolných bariér pre tovar a služby, ktoré môžu znamenať prínosy pre životné prostredie. Týmto spôsobom sa podporí naše úsilie o zlepšenie prístupu rozvojových krajín k ekologickým technológiám.

Obchodné stimuly sú výsledkom nielen vládnych opatrení, ale aj z presunov na trhu v prospech udržateľnejších produktov. Súkromné systémy orientované na trvalú udržateľnosť (napr. spravodlivý, etický alebo ekologický obchod) môžu predstavovať efektívny spôsob na posilnenie trvalo udržateľného a inkluzívneho rastu v rozvojových krajinách³⁷. Verejné orgány môžu presadzovať tieto iniciatívy. Posilníme podporu výrobcov z rozvojových krajín, ktorí sa zúčastňujú systémov udržateľného obchodu, a to prostredníctvom ďalšej mobilizácie spolupráce vrátane opatrení na pomoc obchodu, zlepšíme monitorovanie súvisiacich činností a budeme ďalej podporovať naše partnerské krajiny, aby presadzovali spravodlivý a etický obchod. Takisto máme v úmysle pokračovať v napomáhaní spravodlivému a etickému rozhodovaniu pri nákupoch, ktoré vykonávajú verejné orgány v Európe, a to v kontexte blížiaceho sa preskúmania smerníc o verejnom obstarávaní.

Sociálna zodpovednosť podnikov tiež zohráva čoraz významnejšiu úlohu na medzinárodnej úrovni, keďže spoločnosti môžu prispievať k inkluzívnemu a trvalo udržateľnému rastu väčším zohľadňovaním ľudských práv a vplyvu ich činností na sociálnu oblasť a životné prostredie. Vyzývame podniky, aby sa prihlásili k medzinárodne uznávaným usmerneniam a zásadám v tejto oblasti³⁸, akými sú napr. usmernenia OECD pre nadnárodné podniky, a našich obchodných partnerov k dodržiavaniu týchto usmernení a zásad. Do našich dohôd zahrňame aj ustanovenia na podporu zodpovedného podnikateľského správania sa investorov.

4.1.6. Pomoc zraniteľným krajinám zvyšuje ich odolnosť a reakciu na krízu

Najmenej rozvinuté krajiny a ostatné zraniteľné krajiny sú viac vystavené negatívnym účinkom kríz, ktoré môžu ohroziť ich dlhodobé rozvojové úsilie, najmä pokiaľ ide o tie

³⁶ „Nariadenie o dreve“ (nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 995/2010, 20.10.2010) a „nariadenie proti nezákonnému, neohlásenému a neregulovanému (NNN) rybolovu“ (nariadenie Rady (ES) č. 1005/2008, 29.10.2008).

³⁷ „Príspevok k trvalo udržateľnému rozvoju: úloha spravodlivého obchodu a mimovládnych systémov zabezpečenia trvalej udržateľnosti súvisiacej s obchodom“, KOM (2009) 215, 5.5.2009.

³⁸ „Obnovená stratégia EÚ pre sociálnu zodpovednosť podnikov na obdobie rokov 2011-2014“, KOM (2011) 681, 25.10.2011.

krajiny, ktorých stratégia rastu sa v prvom rade opiera o vývoz. Skutočne, otrasy svetových cien komodít alebo domáce prírodné katastrofy, často ako dôsledok zraniteľnosti voči zmenám klímy, môžu spôsobiť vážne problémy s platobnou bilanciou v prípade poklesu príjmov z vývozu alebo nárastu dovozných nákladov. Môžeme pomôcť zvýšiť odolnosť voči vonkajším otrasom a spôsobilosť reakcie:

- **Prírodné katastrofy môžu mať veľmi vážne rušivé účinky na dodávateľský reťazec, obchodnú a ekonomickú činnosť.** Európska únia navrhla po záplavách v júli 2010 poskytnutie dodatočných preferencií pre Pakistan, avšak následná skúsenosť ukázala, že tento prístup nevyvolal dostatočne rýchlu reakciu. Takisto to spôsobilo obavy, pokiaľ ide o možný vplyv na iné chudobné krajiny z dôvodu odklonu obchodného toku. V budúcnosti sa budeme snažiť využiť dočasné výnimky z požiadaviek pravidiel pôvodu pre krízou postihnuté krajiny, ktoré budú obsiahnuté v nových pravidlách pôvodu VSP. S cieľom zlepšiť našu pripravenosť na prírodné katastrofy v týchto krajinách, budeme sa snažiť zahrnúť oblasti zraniteľnosti obchodu do posúdení potrieb, ktoré sa vypracúvajú v kontexte politiky humanitárnej pomoci EÚ. Európska únia zároveň pomáha v partnerských krajinách vypracovať inovatívne, na indexe založené zabezpečenie voči poveternostným rizikám. Pritom sa môžeme poučiť z úspešných príkladov presunutia rizík súvisiacich s počasím na finančný trh, napríklad prostredníctvom vydávania tzv. katastrofických dlhopisov (catastrophic bonds), ktorých účelom je ochrana štátneho rozpočtu pred finančným rizikom v súvislosti so zemetrasením.
- **Viaceré rozvojové krajiny trpia v dôsledku konfliktov, ktoré často súvisia s otázkou kontroly prírodných zdrojov.** Komisia predložila návrhy smerníc na podporu zverejňovania platieb v ťažobnom a drevárskom priemysle vlád, ktoré uskutočňujú tak spoločnosti kótované na burzách EÚ³⁹, ako aj iné veľké spoločnosti EÚ⁴⁰. Je to prvý krok smerom k transparentnejšiemu investičnému prostrediu, ktoré môže znížiť riziko korupcie a vyhýbanie sa daňovým povinnostiam. Opierajúc sa o skúsenosti získané v rámci Kimberlejského procesu, iniciatívy pre transparentnosť v ťažobnom priemysle (EITI), akčného plánu pre vynútiteľnosť práva, správu a obchod v lesnom hospodárstve (FLEGT) a uplatňovania nariadenia o dreve, budeme tiež skúmať spôsoby zlepšenia transparentnosti v celom dodávateľskom reťazci vrátane aspektov náležitej starostlivosti. Súčasne budeme obhajovať väčšiu podporu a využívanie nedávno aktualizovaných usmernení OECD pre nadnárodné podniky, a odporúčaní OECD týkajúce sa náležitej starostlivosti a zodpovedného spravovania dodávateľského reťazca – niečo, čo musíme podporovať aj v prípade krajín, ktoré nie sú členmi OECD. Súčasne budeme aj naďalej spolupracovať s partnerskými rozvojovými krajinami, pokiaľ ide o trvalo udržateľnú ťažbu, geologické poznatky a dobrú správu vecí verejných v oblasti riadenia prírodných zdrojov⁴¹ a budeme im v tej súvislosti poskytovať podporu.
- **Nestálosť cien komodít má vplyv na štátne rozpočty partnerských krajín.** Partnerskými krajinám môžeme pomôcť využívať trhové mechanizmy zabezpečenia,

³⁹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/109/ES z 15. decembra 2004 o harmonizácii požiadaviek na transparentnosť v súvislosti s informáciami o emitentoch, ktorých cenné papiere sú prijaté na obchodovanie na regulovanom trhu, a ktorou sa mení a dopĺňa smernica 2001/34/ES.

⁴⁰ Návrh smernice o ročných účtovných závierkach, konsolidovaných účtovných závierkach a súvisiacich správach určitých typov podnikov, KOM (2011) 684.

⁴¹ Oznámenie o komoditných trhoch a surovinách, KOM (2011) 25, 2.2.2011.

akým je napríklad komoditný termínovaný trh, s cieľom zabezpečiť sa proti poklesu príjmov. Opierajúc sa o mechanizmus FLEX pre ohrozené krajiny (V-FLEX), ktorý bol zriadený v roku 2009 s cieľom pomáhať pri zmierňovaní dôsledkov globálnej potravinovej a finančnej krízy v krajinách AKT, budeme spolupracovať na vytvorení nového systému na tlmenie nárazov so zameraním na širšie vonkajšie otrasy, ktoré majú cezhraničný rozmer⁴².

4.2. Domáce reformy a dobrá správa vecí verejných majú kľúčový význam pre rast, ktorý je dosahovaný hlavne prostredníctvom obchodu

Hlavný impulz pre hospodársky rast musí prichádzať hlavne a predovšetkým z vnútra jednotlivých krajín. Dobrá správa vecí verejných je rozhodujúca pre rozvoj súkromného sektora a každý trvalo udržateľný rast založený na obchode a investíciách. Na začiatku stoja stabilné politické inštitúcie a postupy, nezávislého súdnictvo, ochrana ľudských práv, transparentnosť verejných financií, pravidiel a inštitúcií a zásadný odmietavý postoj voči podvodom a korupcii. Politiky, právne predpisy a inštitúcie na podporu rozvoja súkromného sektora, dôstojných pracovných miest a vývozných konkurencieschopnosti, sú tiež veľmi dôležité. Domáce reformy sú potrebné na zlepšenie dodávateľskej kapacity a kapitálového vybavenia (vrátane ľudských zdrojov), zníženie dopravných nákladov, zvýšenie poľnohospodárskej a priemyselnej produktivity, zlepšenie uplatňovania určitých pracovných a environmentálnych noriem a na zlepšenie investičnej klímy. Majú podstatný význam pre zmiernenie dôsledkov potenciálnych strát na colných príjmoch a pre umožnenie vykonania potrebných úprav prostredníctvom nástrojov účinného zdaňovania a prerozdeľovania a bezpečnostných sietí. Zohrávajú zásadnú úlohu pri transformácii ziskov hospodárskeho rastu na účinné odstránenie chudoby.

Vonkajšia pomoc a obchodné dohody môžu podporovať tento proces. Reformátori sa v mnohých krajinách skutočne usilujú uzatvárať bilaterálne alebo regionálne obchodné dohody, aby získali oporu pre svoj vlastný domáci program a upevnili pozíciu domácich reforiem. Ak majú tieto dohody viesť k požadovanému účinku, je potrebné, aby v nich boli zahrnuté pravidlá na podporu transparentnosti, predvídateľnosti a zodpovednosti.

Vlastná zodpovednosť je dôležitou podmienkou úspechu. Riešenia nemôžu byť nanútené zvonka. Rozvojové krajiny musia v konečnom dôsledku robiť svoje vlastné rozhodnutia. Peru a Kolumbia, Stredná Amerika a krajiny zoskupenia CARIFORUM sa vydali na cestu kvalitatívnej zmeny a uzatvorili ambiciózne dohody s EÚ, ktoré sa opierajú viac o zavádzanie štrukturálnych zmien v ich ekonomikách, ako o jednostranné obchodné preferencie. Tieto dohody pomôžu konsolidovať niektoré z najdôležitejších reforiem, ktoré krajiny Latinskej Ameriky vykonali od čias politiky substitúcie dovozu. Toto je jasným príkladom toho, že politická vôľa je dôležitejšia ako úroveň rozvoja, keďže krajiny ako Honduras, Nikaragua alebo Haiti nepatria medzi najbohatšie.

4.3. Multilaterálny program do roku 2020

Silný multilaterálny obchodný systém je rozhodujúci pre dlhodobé záujmy rozvojových krajín tak z hľadiska jeho pravidiel, ako aj zabezpečenia prístupu na všetky kľúčové trhy. Trhy sa čoraz viac nachádzajú v samotných rozvojových krajinách. Skutočne, po prvýkrát v nedávnej

⁴² Viacročný finančný rámec, ktorý sa týka financovania spolupráce EÚ v prospech štátov AKT a zámorských krajín a území pre obdobie rokov 2014 až 2020 (11. Európsky rozvojový fond).

minulosti bol obchod medzi južnými krajinami väčší ako obchod medzi severnými a južnými krajinami, hoci prekážky obchodu medzi južnými krajinami sú výrazne vyššie ako prekážky prístupu na trhy rozvinutých krajín⁴³. Multilaterálne rokovania majú preto podstatný význam. Musíme prebiehajúce rokovania doviesť do úspešného konca, postaviť pevný základ pre budúce rokovania a zlepšiť multilaterálny systém, aby obchod fungoval ešte účinnejšie v prospech rozvoja.

4.3.1. Plnenie záväzkov v súvislosti s rozvojovým rozmerom rozvojového programu z Dauhy (DDA)

Multilaterálny program zostáva prioritou EÚ. Rozvojový program z Dauhy vážne uviazol na mŕtvom bode, avšak pre rozvojové krajiny vo všeobecnosti a najmä pre NRK predstavuje príliš veľký potenciál na to, aby sa od neho upustilo. Európska únia je aj naďalej odhodlaná uskutočňovať rozvojový program z Dauhy a osobitný balík opatrení pre NRK. Domnievame sa, že členovia WTO by mali, ak je to možné, v roku 2012 a nasledujúcich rokoch pokračovať v rokovaníach, tak, aby sa do nich zahrnuli napríklad také témy, na rokovanie o ktorých majú splnomocnenie, akými sú napríklad uľahčenie obchodu, necolné prekážky a urovnávanie sporov, z ktorých všetky majú významný rozvojový rozmer.

Dohoda o uľahčení obchodu ponúka veľké prínosy pre rozvoj, a to prostredníctvom zabezpečenia súdržných reforiem vo všetkých členoch WTO s cieľom uľahčiť obchod na domácom trhu aj na vývozných trhoch. Znamenalo by to prospech pre všetkých členov WTO, osobitne prospešné by to však bolo pre rozvojové krajiny a v rámci nich najmä pre vnútrozemské krajiny. Vykonávanie by bolo prispôbené potrebám a kapacitám každej krajiny a ak by to bolo treba, podporovala by ho vonkajšiu pomoc. Skoré uzatvorenie týchto rozhovorov by prinieslo prospech pre všetkých.

Budeme ďalej nástojiť na konkrétnych výsledkoch v prospech najmenej rozvinutých krajín. S pretrvávajúcou neschopnosťou členov WTO vykonávať existujúce rozhodnutia týkajúce sa bezcolného a bezkvótového prístupu, ktoré majú podstatný význam pre vytvorenie nových, bezpečných obchodných príležitostí pre NRK, nemôžeme byť spokojní. V rámci rokovaní o poľnohospodárstve je tiež dôležité dosiahnuť pozitívny výsledok v otázke bavlny. Opierajúc sa o nedávnu reformu pravidiel pôvodu, budeme nástojiť na väčšej súdržnosti preferenčných pravidiel pôvodu pre NRK vrátane väčšej transparentnosti, jednoduchosti a lepšieho prístupu na trh. Výnimka v oblasti služieb, prijatá pre NRK na ôsmej ministerskej konferencii WTO v decembri 2011 a ktorá umožňuje členom WTO udeliť najmenej rozvinutým krajinám preferenčný prístup na trh v oblasti služieb, je prvý krok k balíku opatrení pre NRK.

Popri rokovaníach o rozvojovom programe z Dauhy, a s cieľom umožniť, aby čo najviac krajín malo prospech z tohto systému, budeme naďalej podporovať a uľahčovať prístupenie NRK k WTO a aktívne prispievať k revízii prístupových usmernení tak, aby sa prijali príslušné odporúčania na tento účel do júla 2012. Cesta k prístupeniu je užitočný proces a hnacia sila reforiem, ale je často zdĺhavá a náročná. Budeme zachovávať integritu pravidiel WTO a v súvislosti s otváraním trhu budeme naďalej postupovať s náležitou umiernenosťou. Tiež budeme pomáhať najmenej rozvinutým krajinám pri prijímaní a uplatňovaní nových pravidiel. Rovnako tak pri skúmaní potrieb a požiadaviek najmenej

⁴³ Takmer trikrát vyššie, podľa odhadu uvedeného v práci: P. Kowalski a B. Shepherd (2006): South-South Trade In Goods, OECD Trade Policy Working Papers, č. 40.

rozvinutých krajín vo vzťahu k vykonávaniu Dohody WTO o obchodných aspektoch práv duševného vlastníctva (TRIPS), budeme priaznivo posudzovať žiadosti o predĺženie termínu implementácie pôvodne stanoveného na rok 2013, ako aj žiadosti o primeranú technickú pomoc.

4.3.2. Postavenie pevného základu pre budúcnosť

Našou absolútnou prioritou musí byť zachovanie a posilnenie multilaterálneho obchodného systému. Akékoľvek oslabenie WTO by bolo na škodu jeho najmenších a najslabších členov. Tento problém je obzvlášť výrazný v čase krízy, keď pokušenie uchýliť sa k protekcionizmu je vysoké.

Súčasná patová situáciu v DDA odhaľuje zásadnú slabinu v usporiadaní WTO, ktorej vývoj zaostal za vývojom hospodárskej reality. Veľký posun v príslušnej hospodárskej sile medzi hlavnými obchodnými partnermi ešte nie je v plnej miere zohľadnený v systéme WTO. Narastá nerovnováha medzi príspevkom veľkých rýchlo sa rozvíjajúcich krajín do mnohostranného obchodného systému a prínosmi, ktoré z tohto systému získavajú. Túto skutočnosť čoraz naliehavejšie pociťujú v chudobnejších krajinách, ktoré vidia svoje čoraz väčšie zaostávanie za rýchlo sa rozvíjajúcimi krajinami. Tento trend bol citeľný už na začiatku rozvojového programu z Dauhy, odvtedy sa významne posilnil, a ak sa nič nezmení, bude pokračovať aj v budúcnosti.

Otázka rozlišovania a úloha rýchlo sa rozvíjajúcich ekonomík sa musia riešiť v záujme multilaterálneho systému a v prospech rozvoja. Rýchlo sa rozvíjajúce krajiny by mali preukázať väčšiu schopnosť viesť a prevziať väčšiu zodpovednosť za otvorenie svojich trhov pre NRK prostredníctvom preferenčných systémov, ale na nediskriminačnom základe aj pre zvyšných členov WTO, z ktorých štyri pätiny sú rozvojové krajiny.

Podľa nášho názoru to neznamená úplnú reciprocitu záväzkov voči rozvinutým krajinám ako výsledok rozvojového programu z Dauhy, ale väčšiu proporcionalitu ich príspevku vo vzťahu s prínosmi, ktoré z tohto systému získavajú.

4.3.3. Riešenie vznikajúcich výziev

Rozvojové krajiny majú prospech zo silných a vynútitelných multilaterálnych pravidiel. Problém prekážok obchodu v modernej svetovej ekonomike sa týka čoraz menej ciel a viac zbytočne zaťažujúcich alebo vzájomne nezlučiteľných regulačných opatrení, ktoré často predstavujú oveľa väčšiu výzvu pre najchudobnejšie rozvojové krajiny a tie krajiny, ktoré majú veľmi obmedzené administratívne kapacity.

Bude treba venovať viac pozornosti otázke, ako na seba vzájomne vplyvajú obchod a ďalšie oblasti veľkého záujmu pre najchudobnejšie rozvojové krajiny. Uvedené už platí, pokiaľ ide o vzájomné prepojenie medzi obchodom a potravinovou bezpečnosťou, najmä v nadväznosti na – zatiaľ nesplnené – výzvy skupiny G20 a OSN, aby sa natrvalo odstránili obmedzenia vývozu potravín alebo daní na nákup potravín na humanitárne účely v rámci Svetového potravinového programu. Je tiež možné urobiť viac napr. v oblasti zvýšenia transparentnosti vývozných obmedzení týkajúcich sa potravín, riadneho posúdenia ich účinkov a v oblasti konzultácií s ostatnými členmi WTO. Chudobné rozvojové krajiny tiež stoja pred ďalšími globálnymi výzvami, ako napríklad zabezpečovanie postačujúcich, spoľahlivých dodávok energie alebo prispôsobovanie ich hospodárskych systémov meniacim sa globálnym klimatickým podmienkam a ohrozeniam ich domácej základne prírodných

zdrojov, ako aj podpora a zabezpečovanie konkurencieschopnosti ich spoločností na svetovom trhu. Členovia WTO budú musieť v nasledujúcich rokoch venovať viac pozornosti týmto dôležitým otázkam. Účinná spolupráca s rýchlo sa rozvíjajúcimi krajinami bude mať podstatný význam.

5. ZÁVER

Nástup rýchlo sa rozvíjajúcich sa krajín vysiela silný signál, že rozvoj je možný a že otvorené trhy v stále viac integrovanej svetovej ekonomike zohrávajú v tomto procese dôležitú úlohu. Mnohé rozvojové krajiny však stále zaostávajú. Potrebujú pomoc, a preto EÚ musí udržať a rozšíriť svoju výraznú angažovanosť, pričom musí byť zjavnejšie, že sa zameriava na krajiny v najväčšej núdzi.

Podpora prichádza vo forme partnerstva, v ktorom aj rozvojové krajiny musia prijímať rozhodnutia a preberať povinnosti v záujme upevnenia dlhodobých prínosov z obchodu a investícií. Vlastná zodpovednosť a dobrá správa vecí verejných sú v tomto ohľade kľúčové. Budeme poskytovať podporu prostredníctvom rozvojovej spolupráce a ponúkať možnosť uzatvoriť dohody o obchode a investíciách, ktoré podporujú a upevňujú inštitucionálne zmeny, ktoré majú podstatný význam pre rozvoj.

Pri pohľade do budúcnosti sa musia všetky strany prispôbiť presunu hospodárskej sily, ku ktorej došlo za posledné desaťročie. Obchod medzi južnými krajinami je dnes po prvýkrát väčší ako obchod medzi severnými a južnými krajinami. Pokiaľ ide o otvorenosť obchodu s chudobnejšími rozvojovými krajinami, mnohé rozvinuté a rýchlo sa rozvíjajúce krajiny v tomto smere zaostávajú za EÚ. To spôsobuje, že existuje pádny dôvod na činnosť na multilaterálnej úrovni vrátane činnosti v rámci rozvojového programu z Dauhy a nad tento rámec, a na dôkladné preskúmanie základu pre multilaterálne rokovania. Veľké rýchlo sa rozvíjajúce krajiny musia prevziať väčšiu vodcovskú úlohu a zodpovednosť v multilaterálnom obchodnom systéme v záujme systému a v prospech svetového rozvoja.

Na konferencii NRK v Istanbule v máji 2011 bol stanovený ambiciózny cieľ zdvojnásobiť do roku 2020 podiel najmenej rozvinutých krajín na svetovom vývoze. Prístup stanovený v tomto oznámení môže prispieť k dosiahnutiu tohto cieľa. Uvedené by sa malo zobrať do úvahy na významných medzinárodných stretnutiach v budúcnosti, najmä na 13. konferencii OSN pre rozvoj a obchod (UNCTAD XIII) v Dauhe v apríli 2012 a konferencii Rio + 20 o trvalo udržateľnom rozvoji v júni 2012, ktoré by mali dať nový smer v napredovaní k „zelenej“ ekonomike.